

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

גליון 17

פרשת אמור

שבת נח סד

החשיבות של 'מצוה קלה'

באו נתבונן - מה יותר חשוב, תקיעת שופר או לקשור נעל שמאל לפני נעל ימין?

ממבט ראשון נראה ברור - שתקיעת שופר הרבה יותר חשובה. אבל אם נחשוב למה יהודי קושר נעל שמאל לפני נעל ימין? בגלל שכך כתוב במשנה ברורה! ולמה יהודי מקיים מה שכתוב במשנה ברורה? מפני שכך הורו לנו חז"ל הקדושים! ולמה אנחנו מקיימים מה שהורו לנו חז"ל הקדושים? כי כך הקב"ה ציווה אותנו!!!

ממילא, כשיהודי קושר נעל שמאל לפני נעל ימין, או כשיהודי נוטל מים אחרונים, מה הוא בעצם עושה פה? מבחינה זו, אין שום הבדל בין תקיעת שופר, לתפילין, או לקשירת נעל שמאל לפני נעל ימין. בכלם יש את אותה הצהרה, אותה קבלת מרות.

הנקודה היא שבכל מעשה מצוה קלה כחמורה, אני בעצם מכריז "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד!" זו ההרגשה שצריכה להיות בכל מצוה הכי קלה שעושים, אין מצוה קלה!

עצם הדבר שזו מצוה, ואני מקיים פה את דבר ה', דבר המלך - אני מעיד שהוא ברא את הכל - משגיח, יודע, ואנחנו עבדיו -

משרתיו, זו התכלית של כל המצוות, הן הקלות והן החמורות. יש לזה רק תנאי אחד, שיחשוב מחשבה זו כאשר הוא מקיים את המצוה.

אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתייהן, ומנו - מר בריה דרבנא, היכי עביד? סיים דימיניה ולא קטר, וסיים דשמאליה וקטר, והדר קטר דימיניה. [ס"א]

ההספק פשיטות גדול הקודם

מאי קמ"ל? דליגמר איניש והדר ליסבר.

גדולי ישראל הרבו לעורר על ההפסד הגדול של מי שאינו לומד בהספקים ראויים.

מין הגרי"ג אדלשטיין שליט"א מספר שבישיבת וואלוז'ין בזמן הנצי"ב והגר"ח הספיקו כל יום בשיעור היומי דף גמרא, ולמדו כסדר את כל הש"ס, במהלך השבוע נמסרו ששה שיעורים, שלושה ימים מהנצי"ב ושלושה ימים מהגר"ח, וכל הדברים שאמר הנצי"ב בשיעוריו, נדפסו בספרו 'מרומי שדה' על הש"ס.

עוד סיפר ששמע מפיו של יהודי אחד שזכה ללמוד בברנוביץ אצל **רבי אלחנן וסרמן** הי"ד, שהספיקו שם בשיעורים דף ליום, והעניינים הקצרים הנדפסים בספרי 'קובץ שיעורים' הם ממה שאמר רבי אלחנן בשיעוריו היומיים, ואילו מה שמבואר שם בארוכה הוא מהשיעורים הכלליים.

וכך גם בכל הישיבות היו לומדים ומספיקים הרבה, וכפי שסיפר לו מו"ר **הגאון רבי שמואל רוזנבסקי** זצ"ל שהוא זוכר כשלמד בישיבת גרודנא אצל רבו הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל ולמדו מסכת בבא בתרא, נכנס רבי שמעון במסיבת חנוכה ושאל את בני הישיבה היכן הם אווזים בלימודם, והם השיבו שהם אווזים בדף ל', ושאל אותם בפליאה: 'ומדוע אינכם אווזים בדף ס'?' - רבי שמעון הבין שזה ההספק שאמור להיות, מפני שכך היו לומדים בזמנו.

הגאון **רבי אליהו דיסקין** שליט"א עורר על כך שמצוות קלות וחמורות - שתייהן שוות בכך שהן מראות שאנו עבדי ה'. כדברי הרמב"ן: ולפיכך אמרו הוא זהיר במצוה קלה כבחמורה, שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלוקיו.

ניקח דוגמא משתי מצוות, מצוה קלה ומצוה חמורה. מצוה חמורה: תקיעת שופר - איך נראית תקיעת שופר? הרב אומר שיחת התעוררות, וכל אחד מכין את עצמו בסילודין, ואחר כך אומרים שבע פעמים למנצח, ההתרגשות אוחזת בציבור מפני מצוה נשגבה זו. השופר מזכיר את אילו של יצחק, כולם עומדים בדומיה ושומעים את התקיעות, ואומרים: יהי רצון מלפניך שיהיו המלאכים היוצאים מתשר"ת ומתש"ת ומתרי"ת. האנשים בהיכל והנשים בעזרת הנשים, כולם בדחילו ורחימו, לשמוע קול שופר!

מצוה קלה: כשאדם בא לנעול נעלים - צריך להקדים ולנעול נעל ימין ואחר כך נעל שמאל, אבל לקשור נעל שמאל קודמת לפני נעל ימין.

שימוש תלמידי חכמים לא פוגע בצמיחה האישית

למצוא את המסלול שבו ישלים את עבודתו.

אולם לא כל אחד מסוגל בעצמו לאתר את הנתיב בו הוא יוכל לצעוד בבטחה, ולצמוח לאילנה רברבא, ובמיוחד בימי עלומותיו, שיש כוחות שעלול להזניח, מבלי לדעת איך לנצלם.

מפני כך ה' שתל בכל דור תלמידי חכמים, ומסובב הסיבות מכוון כל תלמיד החפץ להתעלות, אל רב שינחה אותו בדרך הסלולה העולה בית ה'.

והמדרש בא לומר שאל יחשוש התלמיד לקבל מהדרך של רבו, שמה יאבד את דרכו המיוחדת עבורו, כי הצמיחה האיכותית ביותר היא - השילוב המנצח בין הכוחות האישיים שלו - לבין השיטה והדרך שינק מרבו.

זה מה שאומר הפסוק 'והלך בדרכי לבך' - זה התלמוד שלמדת מרבך, כי רק עם ההכוונה שקיבלת מרבך, זכית לישמח בחור בילדותך, והפקת מעצמך את מירב היכולות.

שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך, ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט. [ס"ג:]

במדרש מובא דרשה אחר על הפסוק הזה - רבי פנחס אומר 'שמח בחור בילדותך' - מי גרם לך להבחר בזקנותך? תורה שלמדת בילדותך! ואם נבחרת בזקנותך אל תפליג עצמך בדברי תורה אלא 'והלך בדרכי לבך' - זה התלמוד שלמדת מרבך, ודע כי על כל אלה וגוי' - עליו לשלם לך שכר מצוות ומעשים טובים.

ולכאורה היה מתאים יותר לכתוב להפך, בדרכי לבך - זה מה שלמדת בעצמך, ושמח בחור בילדותך - זה מה שקיבלת מרבך?

הגאון **רבי אברהם יצחק בלון** זצוק"ל מסביר שאמנם כל אדם יש לו חלק בתורה, שרק אתו הוא יכול להגיע לשלמות, וזה מה שאנו מבקשים 'ותן חלקנו בתורתך'.

ולכן כל אחד צריך ללמוד מה שליבו חפץ, כפי טבעו, כדי שיוכל

הכבוד האמתי הוא שלא צריך נשק

והיות שעדיין לא זכינו, ודרך הלוחמים להתפאר בציד המלחמתי שלהם - מדוע הנשק אינו נחשב תכשיט?

מסביר הגאון **רבי אברהם ארלנגר** שליט"א שההבדל הוא שמותר לאדם דבר שהוא צריך (כמו רפואה) גם אם הוא טועה בדרך [שמשתמש בקמיעים].

אבל אדם שנושא כלי נשק - והמטרה שלו היא במשמעות שהוא מסמל, יש לו עווות בהבנה, שמדמיין שמפגן כח הוא כבוד, והנשק המשוכלל מראה על מעמד ותפקיד בכיר.

והאמת היא שעוצמה צבאית לא נחשבת לדעת חז"ל לכבוד, אלא שאדרבא על חולשה ומצוקה - שמצריכה כלי התגוננות, הכבוד האמתי הוא דווקא כשאינן צורך בהם.

לא יצא האיש - לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח, ואם יצא חייב חטאת, רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים: אינן אלא לגנאי! שנאמר "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".
[ס"ג.]

הנה רבנן אומרים שכלי מלחמה אינם נחשבים תכשיטים, בגלל שהם יתבטלו לימות המשיח.

ולכאורה צריך להבין הרי בדרך כלל הגדר של טלטול נקבע לפי הצורך של האדם, [כמו שמצינו ברמב"ם שאפילו שקמיע אינה מועילה - מותרת בטלטול לחולה שמשוכנע שהיא מועילה].

לידיים יש כח מיוחד

למעשה כדאי מאוד לשתף את הידים כל מצוה שעושים שכן היא בה קדושה גדולה יותר.

ובמיוחד בלימוד התורה - לסכם את הדברים בכתב!

ורואים בחוש שהכותב - דבריו נשמרים לו לאורך זמן, ואמר הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א ששמע מבעל **הקהילות יעקב** זצוק"ל - שכתובת חידו"ת שווה לחזרה של עשר פעמים, ואולי זה גם בגלל המעלה והכח של הידים!

דאמר רב חסדא: אנה משאי מלא חפני מיא - ויהבו לי מלא חפני טיבותא.
[ס"ב:]

מן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל מעיר שדווקא בינטילת ידים מצינו את הענין של שפע - ליטול עם הרבה מים, ולא מצינו שיש ענין לטבול במקווה עם הרבה מים, יותר מאשר במקוה קטנה שיש בה ארבעים סאה בלבד.

ומפרש שהענין של ברכה קשור ליד, כמו שמצינו בהרבה מקומות מוזכר 'יד' כאשר בקשר לברכה, כגון 'וישא ידיו', ולכן שייך בזה הענין של ריבוי. [אילת השחר]

ובאמת צריך להבין מהו הכח המיוחד שטמון ביד, שדרכם באה הברכה?

מביא הגאון **רבי מנחם צבי ברלין** שליט"א בשם הרמ"ע מפאנו שמסביר מדוע הכהנים כשמברכים את העם צריכים לישא את כפות ידיהם? וכתב שכאשר אכל אדם הראשון מעץ הדעת - זרועותיו לא היו באותו החטא!
הזרועות לא רצו להתפשט, והידיים להיפתח, והאצבעות לגעת באותו הפרי - כי צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן. וזה הטעם שהידיים מסוגלות לברכה יותר משאר האיברים, עת"ד.

ההסבר הוא שהיות וחוה היא שהאכילה את אדם הראשון בידיה, ידיו לא היו מעורבים במעשה, שייך בהם שלמות יותר גדולה.

כך גם מצינו שכאשר משה בירך בגמר מלאכת המשכן, אמר "ויהי נועם ה'... ומעשה ידנו כוננה עלינו".

מעלת עצי בטמים

אמר רחבה: אמר רבי יהודה עצי ירושלים של קינמון היו, ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל.
[ס"ג.]

אדם שיש לו חצר קטנה פנה אל הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א לשאול מה עדיף לו לטעת בחצרו?

הגר"י זילברשטיין ענה שדבר ראשון יש להקדים נטיעות שבהם יוכל לקיים מצוות התלויות בארץ, ובפרט עצי רימונים - שהם יידרשו לנו לצורך צליית קרבן הפסח בב"א.

אך אם הדבר אינו אפשרי - יש להעדיף עצי בטמים כגון קינמון, כמו שהגמרא כאן משבחת בהם את ארץ ישראל, וכידוע שהריח הטוב מועיל לחכמה.

הכנסת אורחים של פלפ

כל המגדל כלב רע בתוך ביתו - מונע חסד מתוך ביתו, שנאמר: 'למס מרעהו חסד' שכן בלשון יונית קורין לכלב למס, רב נחמן בר יצחק אמר: אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר 'ויראת שדי יעזוב'. [ס"ג.]

הגמרא אומרת שהמגדל כלב מונע מביתו חסד - אבל הגאון **רבי יעקב גלינסקי** זצוק"ל סיפר על מקרה שבו דווקא הכלב עשה אתו חסד.

המעשה היה בתקופת מלחמת העולם השנייה, הרוסים הגלו לסיביר את בחורי הישיבות, לאחר שנה וחצי שיחררו אותם בתנאי שישארו בסיביר ויעבדו שם.

אכסניה מצא ר' יעקב אצל איכר יהודי פשוט, שעבד במאפיה הממשלתית כל השבוע, יום אחד המארח בא צוהל - 'מצאתי לך עבודה מצוינת במאפיה' - הודיע.

ר' יעקב נבהל מעט, והסביר בעדינות שיש לו בעיה לעבוד במקום שלא יוכל לשמור בו את השבת.

האיכר נדהם! וצעק בכעס 'בטלן!' - אתה מחפש תירוצים להתחמק מעבודה! וגירש אותו מביתו, אל החושך והכפור הנוראי ששרר בחוץ.

הקור היה איום 40 מעלות מתחת לאפס, בתוספת רוח חרישית, גוף האדם לא יכול לשרוד בו יותר מחצי שעה, ר' יעקב ידע שהוא חייב למצוא פתרון מהיר, אחרת הוא יתמוטט ויקפא ומוות.

תוך תפילה חרישית, הוא מבחין במלונה של כלב השמירה הסיבירי, הכלב היה גדול ורק ראשו הציץ - כשענן של אדים מיתמר עם כל נשימה שלו.

מחוסר ברירה ניסה ר' יעקב להתקרב אליו, ואכן הכלב שהספיק להכיר אותו במשך הזמן, נדחק הצידה ופינה לו מקום חמים ונועים בתוך המלונה.

וכך דווקא בזכות ה"הכנסת אורחים" של הכלב, נצלו חייו.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים